

Centralizētais eksāmens par vispārējās vidējās izglītības apguvi

LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURE

KODS

									-				V	E	S
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	---	---	---

1. daļa

Norādījumi

Iepazīsties ar norādījumiem!

Darba lapās un atbilžu lapā ieraksti kodu, kuru tu saņēmi, ienākot eksāmena telpā!

Eksāmenā veicamo uzdevumu skaits, iegūstamo punktu skaits un paredzētais izpildes laiks:

Daļa	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Laiks
1. daļa	9	50	40 min
2. daļa	19	50	90 min
3. daļa	1	24	60 min

Darbu veic ar tumši zilu vai melnu pildspalvu!

Eksāmena norises laikā eksāmena vadītājs skaidrojumus par uzdevumiem nesniedz.

1. daļa

Pēc 1. daļas uzdevumu izpildes atbildes uzmanīgi ieraksti atbilžu lapā!

2. daļa

Iepazīsties ar uzdevumiem, izlasi dotos tekstus un atbildes ieraksti darba lapā!

3. daļa

Izvēlies vienu no 4 piedāvātajiem tematiem un uzraksti strukturētu argumentētu pārspriedumu!

Raksti salasāmi!

2012. gada 1. jūnijā

1. uzdevums (5 punkti).

Atrodi norādītajam laikam atbilstošu Latvijas vēstures notikumu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Divi notikumi ir lieki.)

Laiks	Burts	Notikums
1 4.–3. g. t. p. m. ē.		A Latvijas inkorporācija PSRS sastāvā
2 8.–11. gadsimts.		B Latvijas Tautas Padome sanāk uz pirmo sēdi
3 1554. gads		C Ernsts Gliks pārtulko Bībeli latviešu valodā
4 1918. gads		D Latvijas Tautas frontes dibināšana
5 1940. gads		E Ķemmes–bedrīšu kultūras aizsākumi Latvijas teritorijā
		F Pasludina ticības brīvību Livonijā
		G Vikingu sirojumi Baltijas zemēs

2. uzdevums (5 punkti).

Atrodi katrai Latvijas vēstures norisei atbilstošu cēloni! Ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Otrajā stabiņā viens cēlonis ir lieks.)

Vēstures norise	Burts	Cēlonis
1 Kuršu uzbrukums Rīgai		A Sociāldemokrātisko ideju izplatība
2 Brāļu draudžu kustība Vidzemē		B Disidentu kustība Padomju Savienībā
3 1905. gada revolūcija		C Mihaila Gorbačova „atklātības” (<i>glasnostj</i>)
4 Gunāra Astras darbība		D Ķeguma HES atklāšana
5 Vides aizsardzības kluba dibināšana		E Krusta kari pret Austrumbaltijas iedzīvotājiem
		F Hernhūtiešu kustība Eiropā

3. uzdevums (4 punkti).

Atrodi, kurā valstī norisinājās katrs 20. gadsimta vēstures notikums! Ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Valstu ir vairāk.)

Vēstures notikums	Burts	Valsts
1 Arodbiedrības „Solidaritāte” darbība		A Dienvidslāvija
2 Māršala plāna izstrāde		B Rumānija
3 Valsts atkalapvienošanās „samta revolūcijas” rezultātā		C Francija
4 Pēc komunistiskā režīma sabrukuma notiek sadalīšanās vairākās suverēnās valstīs		D ASV
		E Polija
		F Vācija
		G Ungārija

4. uzdevums (5 punkti).

Atrodi katrai personībai atbilstošu veikumu! Ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu!
(Uzmanību! Otrajā stabiņā divi veikumi ir lieki.)

Personības	Burts	Veikums
1 Tukidīds		A Relativitātes teorijas izgudrotājs
2 Filipo Brunelleski		B Psihoanalīzes teorijas radītājs
3 Gustavs II Ādolfs		C Sengrieķu vēsturnieks, Peloponēsas kara vēstures autors
4 Zigmunds Freids		D Mākslinieks, franču impresionisma aizsācējs
5 Pēteris Čaikovskis		E Renesanses arhitekts, kupola konstrukcijas atklājējs
		F Krievu 19. gadsimta komponists, baleta „Gulbju ezers” autors
		G Tērbatas Universitātes dibinātājs

5. uzdevums (5 punkti).

Atrodi norādītajam laikam atbilstošu pasaules vēstures notikumu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu! (Uzmanību! Notikumu ir vairāk.)

Laiks	Burts	Notikums
1 594. g. p. m. ē.		A Džeimss Vats izgudro tvaika mašīnu
2 800. gads		B Karību (Kubas) krīze
3 1776. gads		C Berlīnes mūra krišana
4 1918. gads		D Kārli Lielo kronē par imperatoru
5 1962. gads		E Vācijas ķeizars Vilhelms II atsakās no troņa
		F Krēvas ūnija
		G Solona reformas Atēnās
		H PSRS izmēģina pirmo atombumbu

6. uzdevums (5 punkti).

Sameklē katrai definīcijai atbilstošu jēdzienu un ieraksti tabulā pareizās atbildes burtu!
(Uzmanību! Jēdzienu ir vairāk.)

Jēdziena definīcija	Burts	Jēdziens
1 politiskā režīma forma, kam raksturīga valsts varas tiesme visaptveroši noteikt un kontrolēt sabiedrības politisko, ekonomisko un garīgo dzīvi, vienas ideoloģijas un tās līdera diktatūra		A neolīts
2 jaunākais akmens laikmets		B paleolīts
3 sadarbība ar okupācijas režīmu		C cilvēktiesības
4 kārtu pārstāvniecības sanāksme Livonijā		D demokrātija
5 tiesību kopums, kas nosaka personas pamattiesības un pamatbrīvības, kā arī pienākumus pret sabiedrību un citiem cilvēkiem		E totalitārisms
		F landtāgs
		G kolaboracionisms
		H kooperācija

7. uzdevums (7 punkti).**Rūpīgi izlasi tekstu!**

1953. gadā par PSRS līderi kļuva Ņikita Hruščovs. PSKP XX kongresā viņš uzstājās ar ziņojumu un nosodīja **1** „personības kultu”. Pirmo reizi atklāti runāja par kompartijas pieļautajām kļūdām un nepamatotajām **2**, daudzus nepamatoti notiesātos rehabilitēja. Valstī sākās ekonomiskas un sociālas reformas, tika pieļauta lielāka kultūras dzīves brīvība. Šo periodu Padomju Savienības vēsturē mēdz saukt par **3**. Tas ietekmēja situāciju arī Latvijas PSR. Latvijas Komunistiskās partijas vidū veidojās grupa, kuras dalībniekus sauca par **4**. Galvenā **4** prasība bija par nacionālo īpatnību ievērošanu gan kultūrā, gan tautsaimniecībā. Viskrasāk viņi vērsās pret **5**, jo vēlējās, lai Latvija nezaudētu savu „nacionālo seju”. Viens no aktīvākajiem šo ideju aizstāvjiem bija Latvijas PSR Ministru padomes priekšsēdētāja vietnieks **6**. Šīs idejas nepatika Kremlim un 1959. gadā sākās **2** pret **4**. Augstākās amatpersonas tika atceltas no amatiem, un to vietā nozīmēti režīmam iztapīgi cilvēki ar Arvīdu Pelši priekšgalā. Ar šo brīdi sākās **7** periods Latvijas PSR vēsturē.

Kuriem vārdiem jābūt ciparu 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 vietā? Izvēlies pareizo atbildi un ieraksti tabulā atbilstošo burtu!

1	A Staļins B Ņeņins C Trockis D Brežņevs	4	A baltieši B baltvācieši C nacionāļkomunisti D helsinkieši	7	A pārbūve B stagnācija C revolūcija D evolūcija
2	A reparācijas B represijas C renovācijas D restaurācija	5	A pārpojošanās B pārvācošanās C pārlatviskošanās D pārkrievošanās		
3	A atmoda B atklātība C attīstība D atkusnis	6	A Ivars Godmanis B Augusts Voss C Eduards Berklavs D Gunārs Astra		

1	2	3	4	5	6	7

8. uzdevums (6 punkti).**Izlasi vēstures avotu fragmentus un izpildi prasīto!****1. vēstures avots**

Puses vienojas, ka bruņotu uzbrukumu vienai vai vairākām no tām Eiropā vai Ziemeļamerikā uzskatīs par uzbrukumu visām dalībvalstīm, un tādēļ tās apņemas, ka šāda uzbrukuma gadījumā katra no tām, izmantojot individuālās un kopējās paš aizsardzības tiesības, kas paredzētas Apvienoto Nāciju Organizācijas Hartas 51. pantā, sniegs palīdzību Pusei vai Pusēm, kas pakļautas uzbrukumam, individuāli un kopā ar citām Pusēm, veicot pasākumus, kurus tās uzskata par nepieciešamiem, ieskaitot bruņota spēka pielietošanu, lai atjaunotu un saglabātu Ziemeļatlantijas reģiona drošību.

2. vēstures avots

Dažiem [valdnieks] uzdevis no akmeņlauztuvēm Arābijas kalnos vilkt akmeņus līdz Nīlai. Kad viņi ar laivām pārveduši akmeņus pāri upei, citiem uzdevis tos nogādāt tālāk līdz Lībijas kalniem. Pastāvīgi strādājuši kādi simttūkstoš cilvēki, mainīdamies katrus trīs mēnešus.

3. vēstures avots

1. pants. Cilvēki no dzimšanas ir brīvi un tiesībās vienlīdzīgi un tādi arī paliek. Sociālās atšķirības drīkst būt pamatotas ar vispārības interesēm.

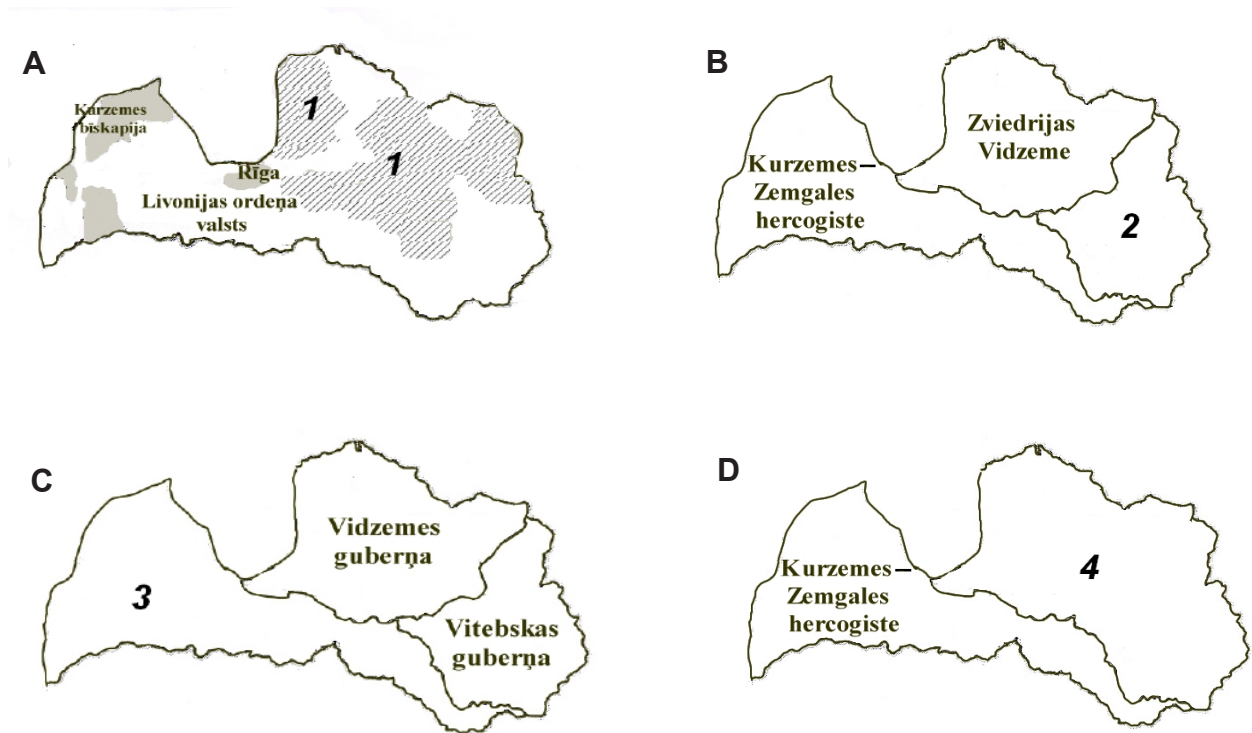
2. pants. Ikvienas politiskas apvienības mērķis ir cilvēka dabisko un neatņemamo tiesību saglabāšana. Tādas ir tiesības uz brīvību, īpašumu, drošību un pretošanos apspiešanai.

8.1. Izvēlies katram avotam atbilstošu nosaukuma burtu! (Uzmanību! Nosaukumu ir vairāk.)

Avota Nr.	Avota nosaukuma burts	Avota nosaukums
1		A Vudro Vilsona 14 punkti
2		B Ziemeļatlantijas (NATO) līgums
3		C Herodots par Heopsa piramīdas celtniecību
		D Himna Ra
		E „Cilvēka un pilsoņa tiesību deklarācija”

8.2. Izvēlies katram avotam atbilstošu vēstures periodu! (Uzmanību! Katram avota fragmentam atbilst tikai viens vēstures periods.)

Avota Nr.	Vēstures perioda burts	Vēstures periods
1		A aizvēsture
2		B senie laiki
3		C viduslaiki
		D jaunie laiki
		E jaunākie laiki (20.–21. gadsimts)

9. uzdevums (8 punkti).**Uzmanīgi aplūko kartoshēmas un izpildi prasīto, izvēloties pareizo atbilžu variantu!**

9.1. Atrodi kartoshēmās ar skaitli apzīmētajām teritorijām atbilstošo vēsturisko nosaukumu!
(Uzmanību! Nosaukumu ir vairāk.)

Teritorijas Nr. kartoshēmā	Teritorijas nosaukuma burts	Teritorijas vēsturiskais nosaukums
1		A Pārdaugavas hercogiste
2		B Rīgas arhibīskapa valsts
3		C Livonijas ordeņa valsts
4		D Poļu Vidzeme (Inflantija)
		E Baltijas hercogiste
		F Kurzemes guberņa

9.2. Kādu vēsturisku notikumu rezultātā izveidojās kartoshēmās attēlotie Latvijas teritorijas politiskie daļījumi? (Uzmanību! Notikumu ir vairāk.)

Kartoshēmas burts	Notikuma cipars	Vēsturiskais notikums
A		1 Polijas–Zviedrijas karš
B		2 Krusta kari
C		3 Livonijas karš
D		4 Pirmais pasaules karš
		5 Polijas–Lietuvas dalīšana

**EKSĀMENS LATVIJAS UN PASAULES
 VĒSTURĒ
 12. KLASEI**
 2012. gada 1. jūnijā
 SKOLĒNA DARBA LAPA
2. daļa

KODS **-** **V E S**

Rūpīgi iepazīsties ar uzdevumiem skolēna darba lapā un informācijas avotiem tekstu lapā! Izpildi uzdevumus! Ja nepieciešams, veic atzīmes tekstu lapā, bet atbildes raksti darba lapā!

1. No piedāvātajiem jēdzieniem izvēlies četrus ar vēstures periodu un problemātiku saistītus jēdzienus un izskaidro tos! (4 punkti)

Livonijas ordenis, jezuītu ordenis, industrializācija, arhibīskaps, mestrs, fašisms, vikings, hercogs, muižniecība, reformācija, pagānisms, vasalis, akmens laikmets, feodālis, lēnis

Jēdziens	Jēdziena skaidrojums

Aizpilda
vērtētājs:
Vērtētāja
kods:

2. Izskaidro, kāpēc informācijas avota A autors, kā atskaites punktu Latvijas vēstures raksturojumā minējis 1918. gadu! (1 punkts)

3. Kuru valstu vēstures daļa ir Latvijas vēsture līdz 1918. gadam? Uzraksti trīs valstis! (3 punkti)

4. Par kuru valstu bojāeju un jaunu izveidi rakstīts avotā B? (4 punkti)

Gāja bojā _____

Izveidojās _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. Uzraksti trīs vēstures notikumus, kas mainīja Baltijas politisko karti 16.–18. gadsimtā! (3 punkti)

1) _____

2) _____

3) _____

5. _____

6. Izmantojot avotus B, C un D, uzraksti, kuri kristietības novirzieni (konfesijas) bija izplatīti Kurzemes un Zemgales hercogistē? Izskaidro, kāpēc! (4 punkti)

6. _____

7. Izmantojot avotus E un G, uzraksti, kuri kristietības novirzieni (konfesijas) bija izplatīti Polijas–Lietuvas Latgalē? Izskaidro, kāpēc! (4 punkti)

7. _____

8. Izmantojot avotus E un F, uzraksti jezuītu mērķus Baltijas zemēs! (2 punkti)

• _____

• _____

8. _____

9. Izmantojot avotu I, uzraksti, kurš kristietības novirziens (konfesija) bija atļauts Vidzemē zviedru laikos 17. gadsimtā! Izskaidro, kāpēc! (2 punkti)

9. _____

10. Izmantojot avotu J, uzraksti, kuri kristietības novirzieni (konfesijas) bija izplatīti Vidzemē pēc Nīstades miera līguma 18. gadsimtā! Izskaidro, kāpēc! (3 punkti)

10. _____

11. Izmantojot avotus E, F un I, raksturo katoļu un luterāņu savstarpējo attieksmi vienam pret otru ticības jautājumos! (3 punkti)

11. _____

12. Izmantojot avotus E, F, H un I, salīdzini jezuītu un luterāņu garīdznieku attieksmi pret latviešu ticējumiem! Uzraksti kopīgo un atšķirīgo! (3 punkti)

Kopīgais: _____

Atšķirīgais: _____

12. _____

13. Izmantojot savas zināšanas, izskaidro, kāpēc Livonijā lietoja vācu valodu, kas bija līdzīga tai, kādā runāja Lejasvācijā! (1 punkts)

13. _____

14. Izmantojot informācijas avotus un savas zināšanas, uzraksti divus apstākļus, kas ietekmēja latviešu zemnieku pievēršanu katoļu vai luterāņu ticībai! (2 punkti)

- _____
- _____

14. _____

15. Izvēlies vienu vizuālo avotu K, L vai M! Izmantojot savas zināšanas un informācijas avotus, izskaidro mūsdienu konfesijās situācijas vēsturisko izcelsmi vienā no Latvijas vēsturiskajiem novadiem! (2 punkti)

15. _____

16. Aplūko attēlus! Kādi dažādi arhitektūras stili izmantoti baznīcu celtniecībā? (2 punkti)

Arhitektūras stils	Baznīcas nosaukums

16. _____

17. Uzraksti visus informācijas avotu burtus, kuros aprakstītas pagānisma izpausmes! (1 punkts)

17. _____

18. Uzraksti divas pagānisma izpausmes, kuras aprakstītas tekstos! (2 punkti)

- _____
- _____

18. _____

19. Kas no informācijas avotos aprakstītā Latvijas kultūras mantojuma, tavuprāt, varētu būt interesants citu valstu iedzīvotājiem? Pamato savu viedokli!

Kā to varētu izmantot Latvijas tēla popularizēšanai Eiropā un pasaulē? (4 punkti)

Kultūras mantojums

Pamatojums

Popularizēšanas iespējas

19. _____

Kopā par
2. daļu:

Rūpīgi iepazīsties ar uzdevumiem skolēna darba lapā un informācijas avotiem tekstu lapā! Izpildi uzdevumus! Ja nepieciešams, veic atzīmes tekstu lapā, bet atbildes raksti darba lapā!

Avots A

Mūsdienu vācu vēsturnieks Eriks Oberlenders par Latvijas vēsturi

Latviešu vēsture nav tikai 20. gadsimta vēsture. Mēs visi zinām, ka Kurzemes, Vidzemes un Latgales vēsturi nevar uzskatīt par latviešu nacionālo vēsturi šā vārda šaurākā nozīmē, jo, raugoties no latviešu nacionālā viedokļa, vēsturi līdz 1918. gadam visnotaļ ietekmējušas svešas varas. Politisko toni noteica nevis latvieši, bet gan citu tautu pārstāvji. Sacītais attiecas gan uz ordeņa, gan Rīgas arhibīskapa varas laiku līdz Livonijas karam, gan arī uz vēlāko Polijas–Lietuvas, Zviedrijas un Krievijas valdīšanas laiku, bet vēl lielākā mērā tas skar agrāko laiku augstāko slāni – vāciešus vai poļus (Latgalē), kuru pakļautībā atradās vietējie iedzīvotāji – latvieši. [...] Tomēr svešu varu ietekmēta vēsture nebūt nav tikai latviešiem. Palūkojoties pāri nacionālajām robežām, redzam, ka ir ļoti maz tādu tautu, kuras pašas varējušas tālejoši ietekmēt savu vēstures gaitu. Tātad šajā ziņā latviešiem ir kopīgs liktenis ar lielāko daļu pasaules tautu. [...] Lai gan līdz 1918. gadam latvieši politiski nevarēja lemt savu likteni, bez viņu darba [...] saimnieciskā dzīve nebija iespējama. Vienlaikus šo reģionu (Kurzemes, Vidzemes un Latgales) vēsture ir savijusies šeit dzīvojošo vāciešu un poļu (Latgale), [...] Polijas–Lietuvas, Zviedrijas un cariskās Krievijas vēsturi, t. i., šai vēsturei piemīt izteikti eiropiskas iezīmes.

(Kurzeme, Vidzeme, Latgale. Reģions un identitāte vēsturē. Rīga, 1999.)

Avots B

Livonijas luterāņu mācītājs Baltazars Rusovs (1536–1602) par 1561. gada notikumiem (Livonijas kara laikā)

Tajā pašā laikā, kad apstākļi Livonijā tā sarežģījās un daudzas zemes, pilsētas un pilis bija atņemtas, visādi krājumi aizvesti, valdnieku un priekšnieku skaits bija pavisam niecīgs tapis, un [...] (Livonijas ordeņa) mestrs viens pats arī bija par vāju cīnītis pret tādu tik stipru ienaidnieku, kuram kaujās laime pati nāca pretim, – mestrs ieskatīja par labāko ar visām atlikušām zemēm un pilsētām padoties Polijas karaļa apsardzībā, lai šīs pilsētas un zemes nenāktu Krievijas rokās. Polijas karalis Sigismunds Augusts, paklausīdams mestra priekšlikumam, pārņēma visas no krieviem neieņemtās pilis un zemes Livonijā. Mestrs dabūja dažas Kurzemes zemes un pilis un Rīgas bīskapiju, kā lēni ar mantošanas tiesībām, un Kurzemes hercoga un Zemgales hercoga tituli. Tā izbeidzās Vācu ordenis Livonijā un nodibinājās 2 laicīgas valstis: viena Kurzemē (un Zemgalē) zem hercoga valdības un otra latviešu zemē (Vidzemē un Latgalē) un Rīgas bīskapijā, kuru (Polijas) karalis paturēja sev un kura [...] saucas par Pārdaugavas valstiņu.

(Baltazars Rusovs. Livonijas hronika. Rīga, 1926.)

Avots C

No Kurzemes un Zemgales hercogistes likumkrājuma „Valdības Formula”, 1617. gadā

Visupirms mēs likumīgi nosakām to, ka šajā Kurzemes un Zemgales hercogistē ir brīva katoļu reliģija, tāpat arī vienīgā Augsburgas ticības apliecība, [...] ikviens no muižniekiem drīkst savos mantotajos īpašumos celt svētnīcas, privātas lūgšanu celtnes un dievnamus, kā arī atjaunot sabrukušos, aicināt pie sevis katoļu priesterus [...] bez vienas vai otras reliģijas apspiešanas.

(Latvijas tiesību avoti. 2. sēj. Rīga, 2006.)

Avots D

Vācu ārsts un ceļotājs Rozins Lentilijs par Kurzemes un Zemgales hercogisti, ap 1692. gadu

Kaut gan luteriski evaņģēliskā ticība visā Kurzemē (un Zemgalē) tagad ieņem pirmo vietu, tā kā pat senie iedzīvotāji pie tās turas, tomēr līdz šai dienai vēl var daudzus redzēt, kuru sirdīs vēl šis tas palicis no pagāniskā. Tāpēc var novērot, ka daži slepeni pielūdz zināmus svētus kokus, un zemnieki [...] bij jau lielā vecumā, maz ko zināja no lūgšanām un no vispārējās ticības mācības, aizbildinādamies, ka šos pienākumus viņi atstāj saviem bērniem. Šī tauta ir viltīga, mānīga un neuzticama [...] Viņa vēl tagad esot padevusies maģijai, tālab bieži šur un tur redz vienu otru tās piederīgo sodām ar sadedzināšanu. [...] Viņu valoda [...] ir dažāda [...]. Muižnieku ir ļoti daudz, visi pēc dzimuma vācieši, galvenokārt pomerānieši un vestfālieši, kaut gan atrodam arī no citām (Vācijas) daļām. Pie cildenākiem šeit skaita Ketlerus no hercogu ģimenes.

(Lasāmā grāmata Latvijas vēsturē. Rīga, 1996.)

Avots E**No jezuīta Antonio Posevīna vēstules uz Romu par situāciju Polijai–Lietuvai pakļautajā Livonijā (Latgalē un Vidzemē) 1582. gadā**

Es [...] nonācu Lietuvā un pēc tam Livonijā. [...] Nekad es nebūtu domājis redzēt, ka šais provincēs, kas 40 vai 50 gadu laikā ir tādā mērā karu un ķecerību¹ mocītas un pie tam bez katoļu priesteriem, būtu varējusi uzglabāties tik stipra īstās reliģijas sēkla šajos vienkāršajos ļautiņos, kas tik tālu no satiksmes un no jebkuras ļaužu kultūras. Viņi bijuši pastāvīgs laupījums ķeceriem luterāņiem un shizmatikājiem² maskaviešiem [...], ka viss šeit būtu kā ellē [...]. Pēc (Polijas) karaļa gribas mūsu priesteri bija novietoti Rīgā un šeit, Tērbatā, sāka lasīties ap šiem priesteriem tādā skaitā, izrādot tādu dievbijību, ka patiesi, cik baznīcēnus vai ļaudis esmu dažādās zemēs redzējis, es neticu, ka būtu varējis redzēt sirsnīgāku dievbijību vai īsta kristīga gara skaidrāku izrādīšanu. Šīs svētītās dvēseles nāk sestdienās lielā skaitā no savām koka mājiņām, kas izkaisītas novada dažādās vietās, lai ierastos svētdienas rītā uz sprediķi un mesu, ko notur mūsu garīdznieki, no kuriem daži jau iemācījušies viņu valodu, kas atšķiras no visām citām pasaules valodām. [...] Visi (katoļu) garīdznieki, kas te darbojas ir iemācījušies bez savu tēvu valodas, t. i., vācu vai poļu, vēl divas citas valodas, kas ir īpatnējas Livonijas iedzīvotājiem; tās saucas igauņu (*estonica*) un latviešu (*lotavica*). [...] Vācieši, kas cēlušies no šīs zemes, tāpat kā pilsētnieki arī citās Livonijas pilsētās, runā vācu valodu, kas ļoti līdzīga tai, kādu to runā Lejasvācijā, Pomerānijā un Prūsijā [...]. Vāciešu vairums, kas atrodas Livonijā, tik lielā mērā iekrituši luterānisma ķecerībā, ka līdz šai dienai gandrīz visi tās apņēmti [...] augstmaņi piespiež savus apakšniekus apmeklēt ķeceru sprediķus, tad arī daži no igauņiem, kā arī latviešiem [...] iet piespiedu kārtā klausīties savu kungu viltus sprediķotājus.

(A. Spekke. *Latvieši un Livonija 16. gs. Rīga, 1995.*)

Avots F**No jezuītu ziņojumiem par situāciju Polijas—Lietuvas Latgalē 1618. gadā**

It sevišķi šai gadā tika iegūti šādi (jezuītu) misijas augļi. Ar svēto bikti³ tika atpestīti 12 050 (iedzīvotāji), [...] vispārīgo bikti par savu dzīvi nodeva 161; tie agrāk bija savas pagājušās dzīves noziegumus slēpuši, bet tagad, atmetuši kaunu, pilnīgi atklāja savu virsapziņu. Tādu, kas visā savā mūžā nekad agrāk nebija gājuši pie bikts, bija 180. No ķecerības⁴ tika atgriezti Baznīcas klēpī 34, no shizmatikājiem 29, kristīti 418. [...] Slimniekiem visur tika izrādīta līdzjūtīga palīdzība, no neskaitāmiem burvību un velna mākslu apsēstiem tika aizdzītas šīs mocības. [...] Tika izdarīti biežāki misijas ceļojumi uz Daugavpils, Rēzeknes, Rušonu un Ludzas novadiem pie barbariskajiem ļaudīm, kas uzturas biezos mežos un purvos netālu no maskaviešu robežām. Šie ļaudis nodevušies burvju mākslām un visādiem pagānu māņiem. [...] Rets kāds met krusta zīmi, skaitot Kunga lūgšanu un eņģeļu svētīšanu. Lielākā daļa dzīvo bez kristības sakramenta. Viņi pielūdz svētus zināmus akmeņus, kuriem nes ziedus virtuvē, rijās vai klētīs. [...] Viņi arī godā kā svētus kokus, kuriem ziedo savas dāvanas; vīrieši ziedo ozolam gaili, sievietes – ziedo liepai.

(A. Spekke. *Latvieši un Livonija 16. gs. Rīga, 1995.*)

Avots G**Lietuvas statūts, kas no 1677. gada bija spēkā Latgalē**

Arī (nolemjam), lai viss, ko piešķir augstākā vara un karaļa vara: visi baznīcas amati, arhibīskapijas, bīskapijas, visādas citas lietas nedotu citiem, bet tikai Romas (katoļu) baznīcas garīdzniecības personām [...]. Un grieķu⁵ baznīcas muižas jādod tās pašas grieķu ticības personām.

(*Latvijas tiesību avoti. 2. sēj. Rīga, 2006.*)

¹ Domāta baznīcas reformācija un luterānisma izplatība. Katoļi luterāņus dēvēja par ķeceriem.

² Par shizmatikājiem jeb šķeltņniekiem katoļi sauca pareizticīgās baznīcas piekritējus.

³ Grēksūdze katoļu baznīcā.

⁴ Jezuīti un katoļu baznīcas garīdzniecība luterāņus uzskatīja par ķeceriem.

⁵ Par grieķu baznīcu sauca pareizticīgo baznīcu.

Avots H**Mācītāja ziņojums Zviedrijas Vidzemes guberņas luterāņu baznīcas konsistorijai 1648. gadā**

Diemžēl esmu atradis, ka vairums (latviešu) neprot tēvreizi, nemaz nerunājot par citiem kristīgās ticības mācības gabaliem. [...] Ja arī kādi ierodas pie svētā vakarēdiena, tad tomēr ar viņiem ir tik bēdīgi, ka mācītājiem tie jāpielaiž (pie sakramenta) ar noteikumu, ka viņi papildinās savas zināšanas nākotnē, jo citādi pārējos aizbaidītu un ticība ciestu. [...] Nemeloju, apgalvojot, ka no 100 nevāciem⁶ pie Dieva nonāks tikai pieci [...]. Un šis bēdīgais stāvoklis [...] radies šādu apstākļu dēļ: 1. Dzimtkungu, nomnieku un muižkungu nolaidības dēļ. Tie nepalīdz mācītājiem, nemudina sev pakļautos zemniekus apmeklēt baznīcu un nepietur viņus pie Dieva vārda [...]. Tāpat kā muižkungs var zemnieku ik dienas izdzīt darbos, tā viņš varētu to arī ik svētdienas mudināt uz baznīcu. 2. Kungu skopuma dēļ. Kur divu jūdžu attālumā no galvenās baznīcas uzcelta palīgbaznīca zemniekiem, kungi negrib maksāt (ceļa) izdevumus (mācītājam). [...] Jaunie mācītāji bieži neprot (latviešu) valodu un savās svētrunās bieži lieto latviešu vārdus, kas [...] bieži vien ir gluži aplami un pat ķecerīgi. [...]

(E. Dunsdorfs. *Senie stāsti. Melnburna, 1955.*)

Avots I**Zviedru Vidzemes ģenerālgubernatora pavēle par elkdievības izskaušanu zemnieku vidū 1693. gadā**

Neraugoties uz to, ka saskaņā ar zemes likumu [...] upurēšana elkiem ir ne tikai stingri noliegta, bet tai jābūt arī pilnīgi izskaustai, ar nožēlu jāatzīst, ka vēl daudzās vietās atrodami tādi krusti⁷, koki utt., kur daži māņticībā ieslīguši zemnieki svētku un apustuļu dienās nes upurēt naudu, vasku, dziju un citus priekšmetus un veic dažādas elkdieviskas izdarības. [...] Tāpēc, sekojot šai gudrajai un dievbijīgajai karaļa pavēlei, ar barga soda draudiem tiek pavēlēts pārtraukt elku pielūgšanu un dažādu māņticīgu rīcību⁸ pie baznīcām, kapelām, ozolu un bērzu birzīm, atsevišķiem kokiem, krūmiem, grāvjiem, pie krustiem, kas ceļu krustojumos, pļavās un pakalnos, pie akmeņiem, strautiņiem, avotiem un citās vietās, bet sevišķi neatļauta tirgus laikā svēto apustuļu dienās un citās svētās dienās. [...] Visi krusti, birzis, krūmāji, koki un akmeņi u. c., kas kalpo elkdievībai, jāsalauž, jāizcērt, jāsadedzina kopā ar atnestajiem elku upuriem un ar visiem citiem līdzekļiem jāizskauž, lai no tiem nepaliktu ne mazākās pēdas. [...]

Tāpat visiem karaļa un privāto muižu valdītājiem tiek pavēlēts sekot, lai zemnieki, kas atrodas šo muižu varā, cītīgi apmeklētu dievkalpojumus un baznīcu, bet bērnus centīgi sūtītu skolā, lai gūtu dvēseli glābjošās mācības. [...]

(*Baltijas valstu vēstures avoti. Rīga, 2000.*)

Avots J**No Nīstades miera līguma starp Zviedriju un Krieviju par Vidzemes un citu Zviedrijas provinču zemju pāriešanu Krievijas valdījumā 1721. gadā**

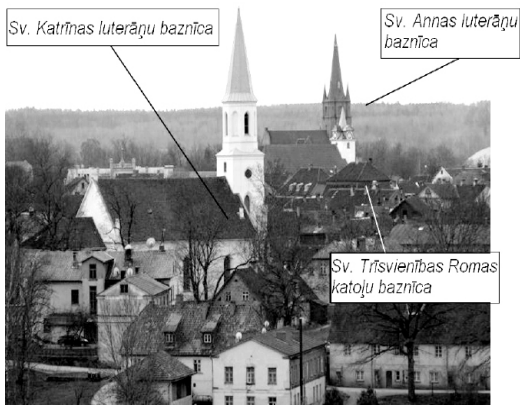
Tāpat tajās atdotajās zemēs (Vidzemē) nedrīkst būt ieviesta nekāda sirdsapziņas piespiešana: jo vairāk evaņģēliskā ticība, un kas pie tās pieder (baznīcas un skolas), uz tāda pamata, uz kāda to atstāja un uzturēja pēdējā Zviedrijas valdība, tomēr tajās turpmāk arī grieķu ticībai brīvi un bez jebkāda traucējuma būt.

(*Под стягом России: Сборник архивных документов. Москва, 1992.*)

⁶ Par nevāciem bijušajā Livonijas teritorijā sauca latviešus un igauņus.

⁷ Iespējams, katoļu krucifiksi.

⁸ Iespējams, domāti arī kādi katoliski rituāli.

Avots K

*Kuldīgas panorāma mūsdienās
(Kurzemē)*

Avots L

*Sv. Ludvika Romas katoļu baznīca
Krāslavā (Latgalē)*

*Rēzeknes Visssvētās Dievmātes
piedzimšanas pareizticīgo baznīca
(Latgalē)*

Avots M

*Sv. Jāņa luterāņu baznīca
Limbažos (Vidzemē)*

Visu Svēto pareizticīgā baznīca Rīgā (Vidzemē)